

Ni el francès és avui el gran idioma internacional de cultura, ni l'estat és la primera potència econòmica i industrial d'Europa, ni els creadors francesos són els més cotitzats, ja sigui en el terreny de les lletres, les arts plàstiques, la música o el cinema. Malgrat aquesta realitat París ofereix al visitant una oferta cultural difícilment igualable per cap altra ciutat o país.

Les exposicions que poden visitar-se durant els propers dos mesos són moltes i d'índole ben diversa. Per exemple, si les preferències van cap a les anomenades avantguardes històriques, des del 5 d'octubre i fins al 9 de gener cal treure el cap per la sisena planta del Centre Georges Pompidou per aprendre-ho tot –o quasi tot– de Dada, un moviment que va néixer durant la Primera Guerra Mundial al cèlebre cabaret Voltaire de Zuric –una invenció dels seus fundadors– i liquidat, aproximadament, cap al 1924. A Dada de- vem la revalorització del disseny industrial, la desmitificació de l'obra única, el collage, l'entusiasme pel cinema, la poesia sonora i les millors obres de Tzara, Picabia, Ernst, Duchamp, Grosz, Arp, Richter, Breton, Haussman i tants altres. Dada va propiciar també els intercanvis entre els Estats Units i Europa.

Si el visitant és sensible a les exposicions temàtiques arriscades no pot trobar res millor que la "Mélanconie", que es presenta al Grand Palais de la capital. Aquest és un recorregut històric per una "malaltia sagrada", la tristor que porta el geni i la follia a Occident. El comissari de la mostra, Jean Clair, el millor teòric de l'art que ha donat l'estat francès en els darrers trenta anys, troba els seus primers melancòlics a la Roma antiga; després, el món medieval, amb l'ajut del diable, ens ofereix una altra aproximació al tema. El renaixement, amb Saturn devorant els seus fills, el Segle de les Llums que té les seves ombres, la mort de Déu i el sentiment de desemparança, la melancolia i la Història... Durer, De Chirico, Goya, La Tour, Füssli, Friederich, Van Gogh, Munch, Delacroix i molts altres són els convocats per fer-nos comprendre el poder creatiu d'allò que els metges anomenen "depressió". Entre el 13 d'octubre i fins al 16 de gener de l'any que ve.

París, el millor aparador cultural

EL TEMPS

Sens dubte ja fa anys que París ha perdut la capitalitat cultural del món. Malgrat aquesta realitat molt menys brillant que un segle enrere, el que avui París ofereix al visitant en termes d'oferta cultural sí que és extraordinari.

Si París ja no és el que era, què cal pensar de Viena? Al mateix Grand Palais, fins al 26 de gener, s'hi donen cita Gustav Klimt, Egon Schiele, Koloman Moser i Oskar Kokoschka, 91 telles i 55 dibuixos distribuïts en tres apartats: "Històries", "Paisatges" i "Figures". Els tres primers artistes moriren el 1918, al mateix temps que l'imperi plurinacional i plurilingüístic

que els donava aixopluc. Si es vol saber què queda d'aquella Viena, n'hi ha prou d'anar a l'Studio de la Comédie Française per veure-hi els *Dramuscules* de Thomas Bernhard. Dues actrius formidables ens fan viure un present d'enyorança de missals i creus gammades.

Tanmateix, tornem a l'oferta plàstica. El Museu Picasso celebra els seus vint anys amb 350 dibuixos, aquarel·les, guaixs, pastels i collages del mestre, de l'home que, segons la seva mare, abans d'aprendre a dir "papa" i "mama" va saber dir "piz", és a dir, la síl·laba final de "lápiz". I també hi trobarem fins al 9 de gener els set quaderns en què Picasso va preparar *Les Demoiselles d'Avignon*.

Al Louvre, al marge de la inabastable col·lecció permanent, també s'hi exposa l'obra de Anne-Louis Girodet, un "clàssic subversiu", un mal conegut deixeble de David que porta el classicisme de la pintura històrica cap a un manierisme que li permet anticipar els preraphaelites, Ingress o emparentar-se amb Miquel Àngel. Girodet, pintor oficial de Napoleó, és també retratista

dels seus oposants, com Chateaubriand. Es podrà descobrir fins al 2 de gener. I fins a la mateixa data, una autèntica sorpresa: Frans Post. El 1637 aquest holandès de vint-i-cinc anys, en arribar al Brasil, pintava el primer paisatge a l'oli del Nou Món per encàrrec de Jean-Maurice de Nassau, príncep i governador de la Companyia de les Índies Occidentals. En set anys en va pintar 27, que serviren perquè els monarques i els inversors sabessin com eren aquells territoris conquerits i esclavitzats pels holandesos en guerra amb els portuguesos. La pintura era la televisió de l'època.

Un altre gran museu, el d'Orsay. Des que Serge Lemoine hi és al capdavant, el museu organitza exposicions molt imaginatives i interessants. Ara i fins a la primera setmana de gener de l'any vinent presenta "L'Art russe en quête d'identité". Es tracta de revisar la producció artística entre 1863 i 1905, és a dir, entre la revolució del "grup dels catorze" i la primera temptativa de revolució popular. El període és d'una intensa "russificació" voluntària. Els anomenats "catorze" s'alçaren contra l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Pe-

Les propostes parisenques són molt temptadores i abundants. La ciutat assumeix la seva condició de vitrina i s'esforça per posar en els seus aparadors el bo i millor de cada casa

tersburg, que imposava pintar temes mitològics. Ells volien pintar la realitat del moment, sortir dels tallers i anar a trobar el poble. El resultat és el que feren Répine, Nesterov, Levitan, Serov, Vastnesov i, en un registre diferent, més simbòlic però igualment patriòtic, Gontxarova, Larionov o Vroubel, per només citar pintors. Si a partir del 1905, amb l'internacionalisme propi de les teories comunistes, l'art rus torna a deixar-se portar per corrents que el posen en sintonia amb les avantguardes internacionals, després, quan Stalin necessita reforçar el seu poder i justificar la idea del comunisme en un sol país, llavors és quan les teles de Répine i companyia ofereixen el repertori iconogràfic i les solucions formals per teoritzar el cèlebre "realisme socialista".

També a Orsay descobrim les correspondències entre Édouard Manet i Anthony Caro, tots dos embarcats en *Dejeuneurs sur l'herbe*, o entre Van Gogh i Braco Dimitrijevic, en aquest cas sobre el tema de l'autoretrat. I per acabar, sempre sense sortir del mateix museu, una exposició sobre la tipologia arquitectònica de les esglésies construïdes a França al llarg del segle XIX. En van aixecar 9.000, potser per fer-se perdonar el fervor revolucionari de 1789. I per primera vegada els arquitectes i les autoritats religioses dubten, no saben quin model escollir.

Arquitectura, cinema i pintura són les arts que conviuen a la seu de la nova Cinémathèque Française, un edifici de Frank Gehry del 1993, que va ser concebut com a seu del Centre Américà i que ha estat readaptat. Per començar una gran exposició sobre els punts de contacte entre Pierre-Auguste Renoir, el pintor, i Jean Renoir, el seu fill cineasta. Al mes de març, Pedro Almodóvar succeirà la família Renoir en la sala de les mostres temporals.

En un país centralista com França, no totes les grans exposicions són, però, per a la capital. A Nancy, el gran expert en física molecular, el professor Jean-Pierre Changeux, ens parla de "*La lumière au siècle des Lumières*" a partir de la descoberta de Newton relativa a la possibilitat de descompondre la llum gràcies a un prisma. D'aquesta descoberta científica sortirà una nova concepció del món i Changeux posa en contacte art i ciència amb tant coneixement com sensibilitat. Apassionant. A més, per a tots aquells que no coneixen aquesta ciutat de l'est francès, visitar Nancy és descobrir la plaça Stanislas, la més bella obra de l'urbanisme del segle XVII.

Lió, per la seva banda, fins al 31 de desembre és la capital de l'art contemporani, amb una nova edició de la seva biennal, aquest cop centrada en l'*expé-*

Miroir Buffon, de l'exposició, "La llum al temps de los Llums", del científic Pierre Changeux.

rience de la durée. Encara que només sigui per veure com Kader Attia ha transformat el tema del film de Hitchcock *The Birds* (*Els ocells*) en una instal·lació en què els coloms juguen literalment el paper de rates voladores i són la millor plasmació de les amenaces futures, grip aviària inclosa, ja val la pena passar-se per la Sucrière.

El festival de tardor, que es perllonga fins al 25 de desembre, ofereix enguany teatre arribat des dels EUA, el Canadà i el Brasil, una impressionant sèrie d'estrenes mundials en el terreny de la música, i convoca una dotzena d'espectacles de dansa de primera categoria, però els espectacles només es poden veure unes poques vegades i són els atzars del calendari els que determinen que el visitant es trobi davant de Robert Lepage, Hans Thomalla, Deborah Hay o Bruno Beltrão. En canvi, el repertori de l'Òpera Bastilla acaba d'incorporar un espectacle poc freqüent: *Cardillac*, de Paul Hindemith. L'òpera fou estrenada el 1926 però mai no ha tingut gaire fortuna, perquè Hindemith, primer pel fet de ser tractat com un "fabricant de soroll atonal" per Joseph Goebbels, després per la seva mateixa voluntat de fer música "a la carta", ha romàs poc conegut i menys valorat. A la Bastilla la direcció escènica, molt encertada, és d'André Engel, i la musical, de Kent Nagano. El conjunt és excel·lent.

Òpera també, però aquest cop al teatre del Chatelet. Aquí el repte és el famós cicle wagnerià, *Der Ring des Nibelungen*, les seves quatre òperes amb direcció escènica, decorats i llums de Robert Wilson i amb batuta de Christoph Eschenbach. Les representacions comencen el 19 d'octubre i acaben el 15 d'abril.

En el terreny de la fotografia –una antològica Willy Ronis–, o en el de la moda –indumentària masculina al llarg dels segles–, per no dir en el del teatre –Luc Bondy dirigeix a l'Odèon un *Botho Strauss* inspirat en el *Titus Andronicus* de Shakespeare–, les propostes parisenques són molt temptadores i abundants. La ciutat assumeix sense complexos la seva condició de vitrina i s'esforça per posar en els seus aparadors el bo i millor de cada casa.

Octavi Martí
París

Judit II, 1909
de Gustav Klimt.

EL TEMPS

